

Türkiye’de İnternet’ in Durumu 2013 -I

Alternatif Bilişim Derneği, Bilgisayar Mühendisleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, İnternet Teknolojileri Derneği, Linux Kullanıcıları Derneği, Pardus Kullanıcıları Derneği, PHP Geliştiricileri Derneği, Tıp Bilişim Derneği ve Korsan Parti’nin İnternet Haftası etkinlikleri kapsamında hazırladığı “**Türkiye’de İnternet’in Durumu-2013**” Raporu yayınlandı. Sansür, ifade özgürlüğü ve kişisel verilerin güvenliği konularına yer verildi.

8-21 Nisan 2013 tarihleri arasında 16. İnternet Haftası’nı kutluyoruz. Türkiye’de İnternet 20. yılını doldurdu. Bu vesileyle Türkiye’de İnternet’in Durumu başlıklı raporumuzu güncelledik. Aşağıda imzası bulunan dernek, oda ve bilişim örgütlenmeleri olarak, Türkiye’de İnternet’in durumuna ilişkin bir fotoğraf çektik; toplumsal, kültürel, eğitim-bilimsel ve ekonomik boyutları ile Türkiye’de İnternet’in durumunu değerlendiren bir rapor hazırladık.

“Ağların ağı” olan İnternet’in karakteristik özellikleri, temel yapısını oluşturan “ağ mantığı”ndan dolayı, “küresel”, “gayri-merkezi”, “açık”, “sınırsız”, “etkileşimli”, “kullanıcı-denetimli” ve “altyapıdan-bağımsız” nitelendirmeleriyle konumlanabilir. “Ağ tarafsızlığı” (net neutrality) ve bir ağ olarak İnternetin tarafsızlığı, ağın bu yapısal özellikleri üzerinde temellenen bir ilkedir. “İnternet tarafsızlığı”, İnternet hizmet sağlayıcıları başta olmak üzere İnternet endüstrisi içinde yer alan herhangi bir kurumsal yapının ve devletlerin, kullanıcıların İnternet erişimleri üzerinde herhangi bir kısıtlama uygulayamamaları anlamına gelir. İnternet tarafsızlığı

ilkeleri, içerik, web siteleri, web platformları, ağa bağlı donanım ve iletişim biçimleri üzerinde uygulanmak istenen kısıtlamaların önlenmesi ve İnternet’in çok taraflı, demokratik bir yönetim temelinde geliştirilmesi amacı ifade eder. Önceliğimiz, kullanıcı haklarının korunmasıdır ve bu bağlamda İnternet tarafsızlığını savunuyoruz.

Erişim engellemeleri, merkezi filtre uygulaması, kamuya açık erişim noktalarındaki keyfi sansür/filtre uygulamaları Türkiye’de İnternet kullanıcılarına karşı artan bir sansür/denetim mekanizması haline geldi. Kullanıcıların katkıları ile erişim engellemelerini raporlamaya çalışan EngelliWeb sitesine göre, 28 binden fazla alan adı Türkiye’den erişime kapalıdır. Geçen yıl aynı tarihlerde açıkladığımız raporda bu sayı 18 binden fazla iken, geçen bir yıllık sürede yaklaşık 10 bin artarak 28 bini bulmuştur. “Güvenli İnternet” adıyla bilinen devlet eliyle merkezi filtre uygulamasına dahil edilen web sitelerinin ve içeriklerin sayısı belirsizdir. Üstelik tüm bu süreçler yurttaş denetimine kapalıdır. Şeffaf değildir. Engelli / filtreli içeriklerin

istatistikleri yayımlanmamaktadır. Geçtiğimiz aylarda AİHM’in kararıyla temel insan hak ve özgürlüklerine aykırı olduğu tescil edilen 5651 no’lu yasa, Danıştay’da iptal davası süren merkezi filtre yönetmeliği Türkiye’de devletin İnternet’e yaklaşımının özeti. İnternet’e devlet müdahalesi yurttaş katılımının ve ifade özgürlüğünün önündeki önemli bir engeldir.

Ayrıca sosyal medya paylaşımları, blog yazıları, okuyucu yorumları yüzünden tutuklanan veya tutuklanmakla tehdit edilen insanlar, İnternetten ‘terör örgütü’ türetmeler, oto-sansüre zorlamalar... İnternet kullanıcılarına yönelik tüm bu korku operasyonlarını kınıyoruz. Çünkü oto-sansür baskısı, sansürün en kötü biçimdir...

2012 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre Türkiye genelinde hanelerin %47,2’si İnternet erişim imkânına sahiptir. Bir başka deyişle, İnternetin 20. yılında henüz nüfusun yarısını İnternetle tanıştıramadık. Bu oran 2011 yılının aynı ayında %42,9 idi. İnternet erişim imkânı olan hane oranı kentsel yerlerde %55,5 iken, kırsal

yerlerde %27,3'tür. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflamasına (İBBS) göre %58,7 ile İstanbul başta olmak üzere, Doğu Marmara, Orta Anadolu, Batı Anadolu ve Batı Marmara bölgelerinde İnternet erişim imkanı olan hane oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bilgisayar ve İnternet kullanımında kadın-erkek ve kent-kır arasındaki sayısal uçurum devam etmektedir. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %59 ve %58,1 iken, kadınlarda %38,5 ve %37'dir. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 yaş grubudur. Bu oranlar tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir. Bilgisayar ve İnternet kullanımı kentsel yerlerde %57,8 ve %56,6, kırsal yerlerde ise %27,6 ve %26,4'tür. Kırsal kesimde kadınların %16,3'ü İnternetle tanışmış, İnterneti düzenleri kullananlar ise %10,6. Bunun yanında bilgisayar ve İnternet kullanım oranlarının, cinsiyetten bağımsız olarak eğitim düzeyi arttıkça yükseldiği görülmektedir. Ancak kadınların her eğitim düzeyinde erkeklerden daha az kullanım oranına sahip oldukları da göze çarpmaktadır.

Önerilerimiz: Bilgisayar ve İnternet kullanımında kadın-erkek ve kent-kır arasında süregelen sayısal uçurumu gidermek, ancak ilköğretim düzeyinden başlayarak müfredata sağlıklı bilişim teknolojileri kullanımı konusunda pedagojik ve analitik temelli içerik sağlayarak mümkün olabilir. Bilişim eğitiminin bu teknolojilerin olanak ve limitlerini de öğreten

temel bilişim kavramlarının lise mezunu her yurttaşa verilmesi gereklidir. Bu içerik oluşturulurken, alanda çalışan akademisyen, uzman ve sivil inisiyatiflerin görüşü ve desteği alınmalı, sürekli güncellenen bir ortak akıl havuzu yapılandırılmalıdır.

Tablo 1. 2012 yılı bilgisayar ve İnternet kullanımının yaş ve cinsiyete göre dağılımı

Türkiye İstatistik Kurumu'na (TUIK) ait "hanelerde bilişim teknolojileri kullanımı" başlığında yer

	Bilgisayar (%)		İnternet(%)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Eğitim durumu				
Bir okul bitirmede	9,6	1,7	10,0	1,6
İlkokul	23,1	14,5	22,0	13,5
İlköğretim/ortaokul ve dengi	64,5	51,0	63,8	49,4
Lise ve dengi	80,5	72,4	79,7	71,3
Yüksekokul ve üstü	93,7	92,7	93,1	92,8

alan "son üç ay içinde bireylerin yaş grubuna göre bilgisayar ve İnternet kullanım oranları" alt başlığına ait verilerden yararlanılmıştır. Erişim: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=60

Tablo 2. 2012 yılı bilgisayar ve İnternet kullanımının eğitime göre dağılımı

TUIK'e ait "hanelerde bilişim teknolojileri kullanımı" başlığında yer alan "son üç ay içinde bireylerin eğitim durumuna göre bilgisayar ve İnternet kullanım oranları" alt başlığına ait verilerden yararlanılmıştır. Erişim: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=60

Gündelik yaşamın birçok alanı güvenleştirme söyleminin meşru ki-

linması ve risk yönetimi amacıyla dijital olarak gözetlenmektedir: Kentte kamusal alanları kuşatan MOBESE kameralar, TC. kimlik kartı ile yapılan işlemler, parmak izi ve iris tarama ile girip çıkılan iş yerleri, biyometrik bilgileri içeren kartların yaygınlaşması vd.'ni düşünenecek olursak, Türkiye'de yurttaş artık oldukça kapsamlı ve entegre bir elektronik veri tabanının içinde sayısal bir varlık haline gelmiştir. Ticari kayıtlayıcılar da yurttaşın haberi, bilgisi veya izni olmaksızın,

ya da iznini hiç talep etmeksizin dijital verileri birbiri ile eşleştirmekte, tüketici profillemesi yapmak amacıyla bu verileri kullanmaktadır. Bu raporumuzda da, özellikle İnternet kullanan herkesi ilgilendiren bir gözetim olgusu Derin Veri Analizi üzerine yoğunlaşacağız.

İnternet üzerinden iletişim, "paket" adı verilen küçük veri kümeleri aracılığıyla gerçekleşir. Bu paketler başlıca iki kısma ayrılır: Adres ve içerik. Adres kısmında paketin nereden nereye gittiği bilgisi yer alır. Normal olarak İnternet'e erişim sağlayan servis sağlayıcıların paketleri sadece hedef adreslerine iletmeleri, içeriğini gözetlememeleri gerekir. Bu, postanede mektupların içeriğinin okunmayarak sadece zarf üzerindeki adreslere iletilmesine benzer. Ancak son zamanlarda "Derinlemesine Veri Analizi-Deep Packet Inspection (DPI)" ismiyle anılan sistemler veri paketlerinin içeriklerinin de okunabilmesi de mümkün kılmıştır. Bu sayede kimin kimle, hangi içerikle haberleştiği ve herkesin ziyaret ettiği İnternet siteleri devlet ve İnternet servis sağlayıcılar tarafından takip edilebilmektedir.

Yaş Gurubu	Bilgisayar (%)		İnternet (%)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
16-24	81,1	56,4	80,6	55,4
25-34	70,0	48,1	69,6	47,2
35-44	54,3	32,7	53,3	31,8
45-54	36,3	17,0	34,8	16,2
55-64	19,1	6,1	18,5	5,6
65-74	6,9	1,3	6,4	1,3
Toplam	59,0	38,5	58,1	37,0

Türkiye’de iletişim ve ifade özgürlüğü ihlallerinin giderek arttığı aşikardır [1],[2]. İnternet gözetiminde kullanılan DPI teknolojisinin kullanımına dair BTK’ya dönük Bilgi Edinme başvurumuzda sorduğumuz sorular, “bilgi edinme sınırlarını” aştığı gerekçesiyle cevapsız bırakılmıştır. Hem bu yanıtta hem de ulusal medyada çıkan haberlerden ve resmi olmayan çeşitli kaynaklardan edindiğimiz bilgiler Türkiye’de legal/illegal DPI teknolojilerinin kullanıldığı yönündedir [3],[4],[5],[6],[7],[8],[9]. “Çocuk istismarı” gibi kavramların haksız yasal düzenlemeleri gerekçelendirmek için suistimal edildiğini biliyoruz [10]. Benzeri kavramlara dayandırılan, BTK’nın 22 Şubat ta-

rihli “Güvenli İnternet” filtre kararı, AGİT raporunda [11] da işaret edilen ‘merkezi devlet denetimi’ niteliği, filtre istemeyen kullanıcıların ‘standart profil’ adlı bir arayüze yönlendirilmesi gibi nedenlerle gözetim-kayıtlama şüphelerini güçlendirdi [12], hatta şüphe olmanın ötesine taşıyarak 15 Mayıs 2011 günü 60 bin kişinin onlarca ilde katılım gösterdiği “İnternete Dokunma” eylemini ortaya çıkardı. BTK’nın ‘standart profilsiz’ yeni karar taslağı ise gözetim şüphelerinin önüne geçemedi [13],[14],[15]. BTK, İnternet servis sağlayıcılar düzeyinde kara kutular yerleştirerek kullanıcıların iletişimini istediği gibi izleme suçlamasıyla karşı karşıyadır [16]. Wikileaks’in yayın-

ladığı SpyFiles belgeleri, Türkiye’de DPI gözetim teknolojisi üreten Inforcept adlı firmayı ortaya çıkarmıştır, firma ise buna tepki olarak önce “%100 Türk” olduğunu açıklamış, daha sonra bu açıklamayı kaldırarak sitesini İngilizce olarak yenilemiştir. DPI gibi araçların devlet kurumları tarafından “kullanışlı yönetim araçları” olarak değerlendirildiği günümüz şartlarında biz bütün bu girişimleri Türkiyeli yurttaşların temel hak ve özgürlüklerini, özellikle de iletişim ve ifade özgürlüklerini ihlal eden, bu hakların kullanımının önüne geçen açık saldırılar olarak görüyoruz [17].

Yeni Operatörümüz AKPCCELL

Elk. Müh. Mehmet Güzel
mehmet.guzel@emo.org.tr

Sermaye Piyasası Kurulu Turkcell’de üç yönetim kurulu üyesini görevden alarak, yerlerine yeni üyeler atadı. Uzun bir süredir değişen hisse oranları nedeniyle, yönetim kurulu üyelikleri üzerinden yapılan hesaplaşmaların kamuoyuna yansıdığı Turkcell’de İsveç, Finlandiya, Rus ve Türk sermaye gruplarının ortaklığı bulunuyor. Mehmet Bülent Ergin, Tero Erki Kivisaari ve Oleg Adolfoviç Malis görevlerinden alınarak, yerlerine atanan üç Türk üye ile , yönetim kurulunun yapısı Çukurova Holding lehine bozulmuş oldu.

Atanan isimler operasyonun açıkça, hükümete ait olduğunu gösteriyor. SPK’nın atadığı üç yeni üye; Atilla Koç, Hilmi Güler ve Ahmet Akça. AKP hükümetinin 100 sene uyuyan prensi, Koç’u tanıyoruz. Yaptıkları ile değil toplantılarda ve törenlerde uyuşmasıyla ünlü. Hilmi Güler ise enerji sektöründe kamunun yıkımına katkılarından tanıyoruz. Ayrıca EMO yönetimini, “ kapanalım bir hafta sonu pijamalarımızı giyelim sabaha kadar

konuşalım her şeyi “ diyen karşılıksız davetlerinden de hatırlıyoruz. Ahmet Akça ise Bezmi Alem Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı. İletişim alanındaki uzmanlıkları bilinmiyor, ama yoksa de çabuk öğrenirler.

SPK’nın AKP bağlantılı atamaları, Karamehmet tarafından sevinçle karşılandı. “Bu vesileyle yeni üyelerle birlikte Turkcell’in başarılarının ve etkinliğinin tüm taraflar için artarak devam edeceğine inancımız...” diye devam eden açıklama kontrolün yeniden ellerine geçtiğinin, bildiklerini okuyacaklarının ikrarı gibiydi. Ama bu kez bir fark var. AKP, Turkcell’e bu şekilde ortak oldu, bundan sonraki süreçte Karamehmet, siyasi ilişkilerini ticari geleceğiyle değerlendirmek zorunda. Ama bunu zaten sıkça yaptı. ANAP döneminde, Koalisyon hükümetleri döneminde.

Yabancı ortaklardan TeliaSonera ve Altimo’nun son atamaların yanlış ve gereksiz olduğu yönündeki açıklamaları Çukurova tarafından, ”yanıltıcı ve asılsız buldu”. Holding

“Kamuoyu ve yetkili merciler isabetli görüş ve kanaatler oluşturmuştur.” diyerek operasyonu savundu. Asıl dikkat çeken konu ise yıllardır uluslararası sermaye ile her türlü ortaklıkta bulunan ve buna halen devam eden holdingin, Turkcell’de “ milli “ vurgusu yapması idi. Ayranın bile “milli” olduğu bugünlerde “ Milli değerlerimizin korunması “ ile başlayan teşekkür konuşması bırakınız Turkcell’deki ortaklarını diğer iş alanlarındaki yabancı ortaklarını da “kırdı”.

Yıllardır uluslararası hukukta görülen davaları kaybederek, Turkcell’deki ağırlığı aleyhine gelişen Karamehmet AKP tarafından kurtarıldı. AKPCcell memnuniyetle karşılandı. Sonuçları birlikte göreceğiz. Serbestliğin bu kadar popüler olduğu piyasada böyle bir “kamulaştırma” müdahalesi bizleri Karamehmet’in başka işletmelerinde de olabilir mi, diye sormaya itti. Çalışanlarının yıllardır, çaresizlik içinde bulunduğu BMC’ye bir el atılsa. AKBMC olsa fena mı olur.